

**Comemorarea
victimelor
Pogromului
de la Iași
(28-29 iunie 1941)**

POGROMUL DE LA IAȘI – ÎNCEPUTUL GENOCIDULUI

Duminică, 8 iulie, la Iași, ca în fiecare an, sute de locuitori s-au adunat la Cimitirul evreiesc pentru a comemora victimele Pogromului din iunie 1941. Ceremonia a fost deschisă de președintele Comunității, *Pincu Kaiserman*, *Nilu Aronovici*, directorul D.A.S.M., a dat citire mesajului dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R. Din partea Federației, a fost prezent și av. *Iulian Sorin*. În continuarea ceremoniei, au mai luat cuvântul *Vasile*

Escu, subprefect de Iași, dr. *Iovu Brezulescu*, vice-președinte al Consiliului Județean Iași, ing. *Constantin Neculau*, vice-primar, preotul *C. Semen*, din partea Bisericii Ortodoxe. Participanții la ceremonia de comemorare au întreprins un pelerinaj la Tg. Frumos și Podu Iloaiei, la mormintele comune ale celor ce au pierit în „Trenurile morții”. Au fost depuse coroane de flori. Ceremonia religioasă a fost condusă de *Rudolf Rosenberg*. (A.B.)

Din cuvântarea rostită de
PINCU KAISERMAN,
președintele Comunității
Evreilor din Iași

În fața lespezilor funerare care au forma vagoanelor „Trenurilor morții”

Ca de atâtea zeci de ani comemorăm Pogromul din 28-29 iunie 1941 în fața mormintelor din cimitirul vechi de 140 de ani al orașului nostru, unde își dorm somnul etern peste 98.000 de evrei. E un cimitir, cred eu, unic în lume prin faptul că, la distanță de doar câțiva metri, sunt îngropați, într-o parcelă distinctă, ostașii evrei căzuți în primul război mondial, pentru eliberarea și reîntregirea României Mari, pe care o considerau patria lor și, într-o parcelă vecină, sub lespezile unor gropi comune, sunt aruncați de-a valma martirii evrei ucși în

Pogromul din iunie 1941. Lespezile lor funerare au, simbolic, forma vagoanelor de tren în care au fost asasinați 12.000 de evrei ieșeni. Cred că e singurul cimitir din lume în care stau alături eroi ai patriei și victime ale neomeneii. Din nou, anul acesta, îi omagiem și îi plângem pe scumpii dispăruți, pe cei ce au plătit cu moarte de martir singura și neiertată vină de a se fi născut ca fii ai lui Israel.

Nu a rămas familie evreiască atunci care să nu-și jelească cel puțin un frate, un soț, un părinte sau un fiu. Este de datoria noastră să îi avem însă mereu în inimi pe oamenii adevărați, care, prin atitudinea lor, au sfidat

cruzimea fascistă. Nu pot să îi înșir decât pe unii dintre aceștia, deoarece mulți au considerat că nu și-au făcut decât datoria și au dorit să rămână anonimi. Să nu-l uităm pe ing. *Nanu*, care a fost împușcat mortal de un legionar, care i-a strigat: „Mori, câine, împreună cu jidanul pe care îl aperi!”. Preotul creștin ortodox *Răsmeniță*, mort alături de cei pe care vroia să îi ocrotească. *Strungarul Ion Gheorghiu*, ucis și el de legionari fiindcă încercase să ascundă evrei. Au ajutat atunci, în diverse moduri, la încercarea de a-i salva pe evrei, *Viorica Agarici*, președinta Crucii Roșii din Roman, preotul *Nicolai Savin*, farmacistul *Berceanu*, inginerul *Grigore Profir*, colonelul *Păstrăvanu*, comisarii de poliție *Suvei* și *Mircescu*, gardianul *Sava*... și mulți alții. Să nu uităm să aducem un omagiu special reginei-mamă *Elena*, a cărei intervenție energică la marelui *Ion Antonescu* a stopat „Trenul morții” la Călărași.

Descărcați din vagoane, în etape, mii dintre morții noștri își dorm somnul de veci în gropi comune la Podu Iloaiei, Tg. Frumos, Roman, Călărași.

Mai mult ca oricând, acum se impune să fim solidari toți cei care iubim pacea, adevărul, libertatea. Mai mult ca oricând, imperativul nostru trebuie să fie combaterea intoleranței, implicat a urii rasiale, a xenofobiei, a antisemitismului, a fanatismului instigator la crimă și bestialitate. Să fim animați de convingerea că în forța umanității unite în luptă pentru o lume democrată și liberă rezidă rezolvarea tuturor conflictelor de pe glob, cu speranța că acționând astfel nu vor mai exista ocazii pentru comemorarea unor pogromuri.

Se împlinesc 66 de ani de la tragedia Pogromului de la Iași, urmat de infernul din „Trenurile morții”, în care au pierit 12.000 de evrei din acest oraș. Gropile lor comune marchează traseul acelei crime premeditate. A fost o crimă monstruoasă care, la ora aceea, în Europa, anunța în premieră Holocaustul ce a urmat în România și a cuprins apoi toată Europa cucerită de naziști.

Ne îndeplinim azi datoria sacră de a comemora acele zile însângerate, intrate ca o pagină întunecată în istoria evreilor români și, putem spune, în istoria României.

Cu mare durere, la Iași și în toată țara, ne înclinăm și aducem din memorie tragedia celor ucși mișelește în acel iunie fierbinte din 1941 numai pentru faptul că s-au născut și trăiau ca evrei. Desigur, oricare dintre noi ar fi putut fi ucis în Holocaustul care a urmat. Suntem cu toții, chiar și

Toleranță zero față de negarea Holocaustului

copiii noștri, supraviețuitori ai acelor timpuri de care ne amintim cu durere. Fie ca din rememorarea tragediilor trecutului oamenii să învețe să prețuiască viața semenilor lor, împlinindu-se porunca mesianică a iubirii aproapelui.

Avem încredere în democrația românească, în țara în care trăim de peste șase secole, sau mai exact, de 2.000 de ani. Credem că legile existente azi în România exclud repetarea manifestărilor de ură rasială. Avem convingerea că poporul român nu împărtășește orientarea xenofobă, cu vădit elemente de antisemitism care se regăsesc în comportamentul unora. Nu ne bucurăm să auzim cuvinte dure la adresa evreilor, învinuiri și născociri care nu țin de realitate. Trăim într-o lume a națiunilor, de recunoaștere și înțelegere reciprocă, cu atât mai mult acum, când România a devenit membru al Uniunii Europene.

Evrei și neevrei, vă solicităm toleranță zero față de negarea Holocaustului. Să combatem manifestările xenofobe, pentru că istoria ne învață că fascismul și rasismul au proliferat atunci când oamenii au rămas pasivi. Să avem mereu în gând și suflet porunca divină „iubește-ți aproapele ca pe tine însuși”, cinstind veșnic memoria înaintașilor.

Despre Pogromul de la Iași s-a scris mult în anii care au trecut după 1990. Și revista noastră a publicat articole, memorii și documente consacrate acestei tragedii. În 2006, la Universitatea „Al. I. Cuza”, a avut loc un Simpozion internațional organizat pe acest subiect, de către Institutul Național pentru Studiul Holocaustului din România „Elie Wiesel”. Comunicările prezentate de istorici români și străini au demonstrat, pe bază de documente, că masacrul și „Trenurile morții” au fost ordonate de mareșalul *Ion Antonescu* și îndeplinite de trupe românești conform unui plan stabilit de Statul Major al Armatei (ordinul cu semnătura lui *I. Antonescu* a fost descoperit în arhive încă în 1996). Lucrările prezentate la simpozion au fost publicate în volum și stau la dispoziția tuturor celor interesați, inclusiv a celor ce neagă Holocaustul din România. Aș spune că fotografiile din acest volum sunt atât de cumplite, încât e greu să parcurgi toate paginile cu ilustrații: movile de cadavre, zeci de oameni împușcați, vagoane ajunse la final de drum din care coboară oameni goi și disperăți...

Balaurul cu șapte capete al urii

Redăm câteva fragmente din numai două mărturii ale supraviețuitorilor.

IANCU ȚUCĂRMAN: „...În tren am fost imbarcați, în vagonul meu, 137 de oameni, din care am supraviețuit numai opt... Pe jos, în vagon era un strat de bălegar de grajd proaspăt peste care era presărat praf de var nestins, care, în contact cu bălegarul, a degajat o căldură insuportabilă. Micile obloane ale vagonului, care erau deschise spre interior, au fost astupate cu scânduri bătute pe dinafară... Fără apă și aer, cei mai sensibili și cei ce s-au agitat mai mult, strigând după aer și apă, au fost primele victime. Cu trecerea timpului, situația devenise infernală și halucinantă. De sete, mulți au început să își bea propria urină. Unii au înebunit... Distanța dintre Iași și Podu Iloaiei, în loc de o jumătate de oră, cât durează normal, am parcurs-o în nouă ore”.

Din vagonul în care era *Iancu Țucărman* au murit - spune el -, în aceste nouă ore, 129 de oameni. Din cei 2.000 de evrei imbarcați în acest tren au murit 1.200 (după alte mărturii - 1.254).

LEIZER FINCHELSTEIN: „În piața Unirii și în drum spre gară ne-am tot împiedicat de morți presărați pe drum... Erau 35°C afară. Din cauza căldurii, a lipsei aerului, a apei și a hranei, a mirosurilor insuportabile, oamenii mureau ca muștele. Eu am avut noroc pentru că am nimerit patru frați împreună în vagon. Am băut urina unii de la alții. Ne-am palmuit continuu ca să stăm treji. Nu îmi amintesc dacă am fost conștient tot timpul. Ca să ne odihnim, am stivuit cadavrele, am făcut bănci din ele. Nu aveai voie să cazi. Dacă te prăbușeai erai mort, pentru că alții cădeau peste tine și nu mai aveai putere să îi dai la o parte. Peste un frate de-al meu, care a fost luat în alt tren, împreună cu tatăl meu, au căzut morții și nu a mai putut să-și tragă un picior, care, atunci când au ajuns la Călărași, îi intrase în putrefacție, de viu”.

Aceste mărturii sunt ale unor supraviețuitori din trenul care a oprit, după nouă ore, la Podu Iloaiei. Celălalt „tren al morții” a mers șapte zile, până la Călărași. Ne oprim aici cu memoriile din iad. Cine mai crede ca iadul e dincolo de moarte, ar trebui să știe că el a fost adus pe pământ de oameni și că de atunci, din iunie 1941, el a cuprins pentru câțiva ani toată Europa și nu a dispărut. A renăscut în fosta Iugoslavie, a renăscut în Ruanda. Și ura religioasă și interetnică îi menține flăcările aprinse în Afganistan și în Irak, primul ministru al Iranului vrea iar un Holocaust atomic pentru evrei, iar la un pas de noi, *Ion Coja* ne promite în România un alt Holocaust, făcut, cum scrie el, mult mai temeinic.

Să nu uităm niciodată! Să nu lăsăm fiara xenofobiei să ridice capul din nou. Fiindcă ea ucide orbește, nu numai pe evrei, ci și pe rromi, cum a mai făcut-o în istoria acestei țări. Iar ura de rasă e soră bună cu cea de clasă: să nu uităm că venirea minerilor la București, la aproape 50 de ani după Pogromul de la Iași, nu a fost îndreptată contra evreilor, ci contra intelectualilor, studenților și politicienilor români. Pogromul hrănit din ură, orice fel de ură, e un balaur cu mai multe capete. Să le reținem pe toate, dar să rămânem vigilenți, fiindcă, la fel ca în basme, capetele balaurului renasc mereu.

ANDREI BANC

La comemorarea a 67 de ani de la pogromul din Dorohoi - desfășurată la 14 iunie a.c., la Memorialul ridicat în apropiere de Ierusalim - au vorbit dr. *Doron Koller*, vicepreședintele Organizației Israelienilor Originari din județul Dorohoi și împrejurimi (O.I.O.J.D.I.), *Shlomo David*, președintele O.I.O.J.D.I., deputații *Colette Avital* și *Michael Malchior*, dr. *Avner Shalev*, președintele Institutului Yad Vashem, Rav. av. *Iosef Wasserman*, președintele Asociației de promovare a iudaismului din România, *Zeev Schwartz*, președintele H.O.R., *Lea Kaufman*, autoarea cărții „A nu se uita”, *Zeev Ornstein*, ambii - supraviețuitori ai Holocaustului în România ș.a. Au fost prezenți *Dumitru Neagu*, ministru plenipotențiar, locțiitor al ambasadorului României în Israel, Rav. *Harie*, o delegație de călugărițe din Germania, directorii ai Institutului Yad Vashem, reprezentanți ai organizațiilor de supraviețuitori ai Holocaustului, stabiliți în Israel ș.a. Serviciul divin și onorul prezentat de militari israelieni în fața monumentului au conferit un plus de emoție solemnității.

Comemorarea Pogromului din Dorohoi

Seară muzicală dedicată memoriei Holocaustului

Sub titlul „Rezonanțe”, Asociația „Romanian Fulbright Alumni” și Filarmonica „George Enescu” au organizat un „Concert dedicat memoriei Holocaustului”, în seara zilei de 17 iunie a.c., la Sala Mică a Atheneului Român. În program au fost incluse lucrări de *Ulpui Vlad*, o personalitate în muzica română contemporană. Interpreții au fost, de asemenea, valori certe, de talie internațională. *Ion Ivan Roncea* (harpă), *Ion Bogdan Ștefănescu* (flaut), *Laura Buruiană* (violoncel), *Roman Vlad* (pian). Prezentarea lucrărilor a aparținut lui *Marin Marian-Bălașa*.

În sală au fost prezenți muzicologi, iubitori ai muzicii, care au răsplătit cu aplauze virtuozitatea interpretării și mesajul umanist al compozitorului.

După cum ne spunea *Iancu Țucărman*, un supraviețuitor, dintre cei puțini, al „Trenului Morții” de la Iași - Podu Iloaiei (30 iunie 1941), muzica a transpus în inefabil și imaginar, ceea ce s-a întâmplat în realitate: „omul scos cu brutalitate din casă, dus la Chestură, urcat în vagonul morții, salvat printr-o minune, când cei din jur mureau pe capete”. Acesta a fost Holocaustul.

BORIS MARIAN